

Основні показники діяльності у сфері промислової власності у 2017 році

Марина ШЕНКАРЕНКО,

заступник начальника відділу економіки та статистики інтелектуальної власності Укрпатенту, м. Київ

Складна політична та економічна ситуація, що склалася в Україні протягом останніх років, позначається й на активності у поданні заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ). Так, починаючи з 2013 року, спостерігається тенденція зменшення кількості заявок на винаходи (табл. 1). Після позитивної динаміки у 2016 році зменшилась і кількість заявок на корисні моделі. А саме ці об'єкти є основним джерелом технологічних інновацій. У 2017 році зберігалась тенденція зростання кількості заявок на промислові зразки і знаки для товарів і послуг як за національною процеду-

рою, так і за міжнародною процедурою.

У 2017 році кількість заявок на винаходи склала майже 8% від загальної кількості поданих заявок на об'єкти промислової власності. Спостерігалось незначне зменшення винахідницької активності переважно за рахунок зменшення активності іноземних заявників (табл. 2).

Національними заявниками подано 2283 заявки, що на 2,3% більше, ніж у попередньому році. Кількість заявок від іноземних заявників зменшилась проти 2016 року на 5,2% і склала 1765 одиниць. Протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція падіння активності іноземних заявників (рис. 1).

Показники надходження заявок на ОПВ

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Винаходи	5 418	4 814	4 499	4 094	4 048	98,9
Корисні моделі	10 176	9 384	8 616	9 558	9 105	95,2
Промислові зразки	3778	2664	2080	2302	2 480	107,7
Знаки для товарів і послуг:	34 393	27 280	32 621	35 605	37 817	106,2
за національною процедурою	24 471	18 796	24 652	29 600	30 183	101,9
за Мадридською системою	9 922	8 484	7 969	6 005	7 634	127,1

Таблиця 1

Надходження заявок на винаходи

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Усього	5 418	4 814	4 499	4 094	4 048	98,9
Національна процедура	3 132	2 675	2 506	2 422	2 493	102,9
від національних заявників	2 855	2 455	2 271	2 231	2 280	102,2
від іноземних заявників	277	220	235	191	213	111,5
Процедура РСТ	2 286	2 139	1 993	1 672	1555	92,9
від національних заявників	3	2	2	1	4	-

Таблиця 2.

Основні показники діяльності у сфері промислової власності у 2017 році

Рис. 1. Динаміка надходження заявок на винаходи

Зменшується і частка іноземних заявок у загальній кількості поданих. У 2017 році цей показник становив 43,6%. Переважна більшість іноземних заявок на винаходи (близько 88 % від загальної кількості) подається за процедурою РСТ. Тому незначне зростання кількості іноземних заявок за національною процедурою (214 заявок проти 191 у 2016 році) не вплинуло на загальний показник.

Лідерами у поданні заявок на винаходи серед іноземних країн у 2017 році були заявники із США (515 заявок), Німеччини (231 заявка), Швейцарії (202 заявки), Франції (84 заявки), Великої

Британії (75 заявок), Бельгії та Японії по 59 заявок). Російської Федерації (58 заявок), Люксембургу та Італії (49 та 48 заявок, відповідно). Разом заявниками з цих 10 країн подано більше 1,3 тисяч заявок, або 78,2% від загальної кількості заявок іноземних заявників. Значно покращили свої показники заявники Бельгії, їх активність у 2017 році зросла на 22,9%. Зменшилась кількість заявок від заявників Швейцарії, Франції, Великої Британії, Японії та Люксембургу, відповідно на 17,6%, 15,2%, 14,8%, 13,2%, 15,5%. Втратили свої позиції у десятці лідерів Нідерланди (46 заявок проти 56 у 2016 році).

Аналіз винахідницької активності заявників у розподілі за технічними напрямками за період 2013-2017 років свідчить, що пріоритети патентування суттєво відрізняються для національних та іноземних заявників (рис. 2).

Так, іноземні заявники переважно патентують свої винаходи у галузі «Хімія» за такими напрямками: «Лікарські препарати», «Органічна тонка хімія», «Хімічна сировина», «Біотехнологія», «Матеріали і металургія». Частка заявок

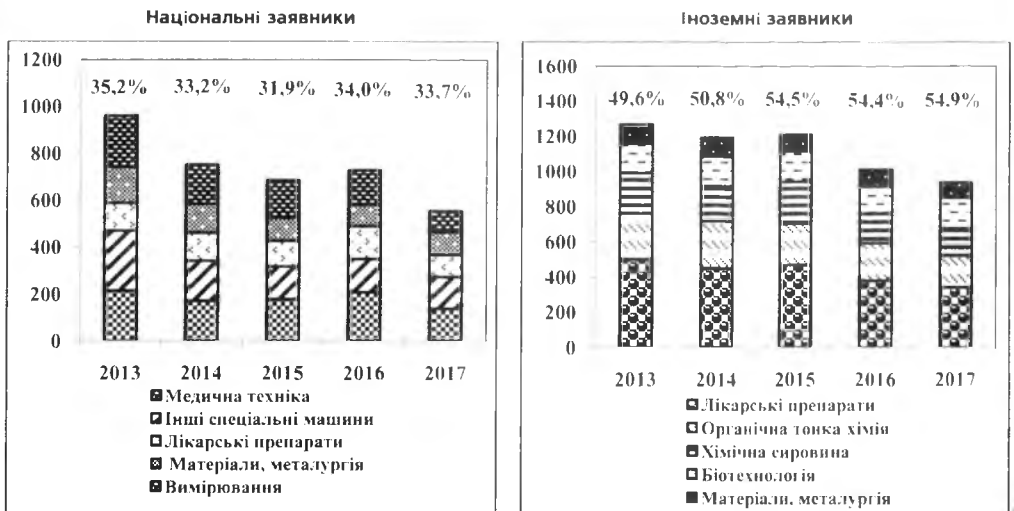

Рис. 2. Пріоритетні напрями патентування

Таблиця 3

Надходження заявок на корисні моделі

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Усього	10 176	9 384	8 616	9 558	9 105	95,3
від національних заявників	9 978	9 244	8 490	9 473	8 970	94,7
від іноземних заявників	198	140	126	85	135	160,0

за цими технічними напрямками в середньому становить 53% (майже 55 % у 2017 році) від загальної кількості заявок, поданих іноземними заявниками.

Пріоритети патентування винаходів національними заявниками не так чітко

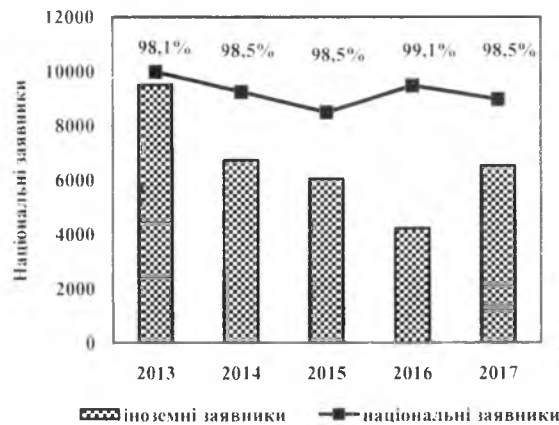

Рис. 3. Динаміка надходження заявок на корисні моделі

виражені. До п'яти пріоритетних технічних напрямків належать «Вимірювання» та «Медична техніка» («Прилади»), «Інші спеціальні машини», а саме: сільськогосподарська техніка, машини для легкої, харчової та переробної промисловості, для хімічних виробництв, військова техніка тощо (галузь «Машинобудування»), а також дві хімічні галузі «Харчова хімія» та «Лікарські препарати». Частка заявок за цими технічними напрямками в середньому складає 34%.

У 2017 році кількість заявок на **корисні моделі** зменшилась майже на 5% порівняно з попереднім роком. Переважна кількість заявок (98,5%) подана національними заявниками (табл. 2, рис. 3), що відповідає загальним світовим тенденціям.

Лідером у патентуванні корисних моделей в Україні залишається Російська Федерація, хоча кількість заявок від її заявників зменшилась порівняно з 2013 роком на 57% (39 заявок проти 91). До п'ятірки країн-лідерів увійшли також Кіпр (28 заявок), Білорусь (13 заявок), США (12 заявок) і Німеччина (7 заявок).

Частка заявок від заявників з цих країн становила 73,3%. У 2017 році національними заявниками подано майже 11 253 тисячі заявок на винаходи та корисні моделі, це на 3,9% менше порівняно з 2016 роком. Частка заявок на винаходи становила лише 20,3 %.

Особливістю винахідницької діяльності національних заявників є висока активність фізичних осіб. Так, частка заявок на винаходи і корисні моделі від юридичних осіб щорічно становить близько 60% (у 2017 році 63,5%), тоді як для іноземних заявників цей показник становить більше 90%.

Найбільш активними у 2017 році серед заявників-юридичних осіб, як і в попередні роки, були заклади освіти і наукові організації. Ними подано майже 6,4 тисяч заявок на винаходи і корисні моделі, або більше 89% загальної кількості заявок.

Традиційно кількість заявок, поданих закладами освіти, перевищувала кількість заявок, поданих науковими установами (рис. 4).

Протягом останніх років спостерігалось зменшення питомої ваги заявок на винаходи у загальній кількості поданих. Так, частка заявок на винаходи, поданих

Основні показники діяльності у сфері промислової власності у 2017 році

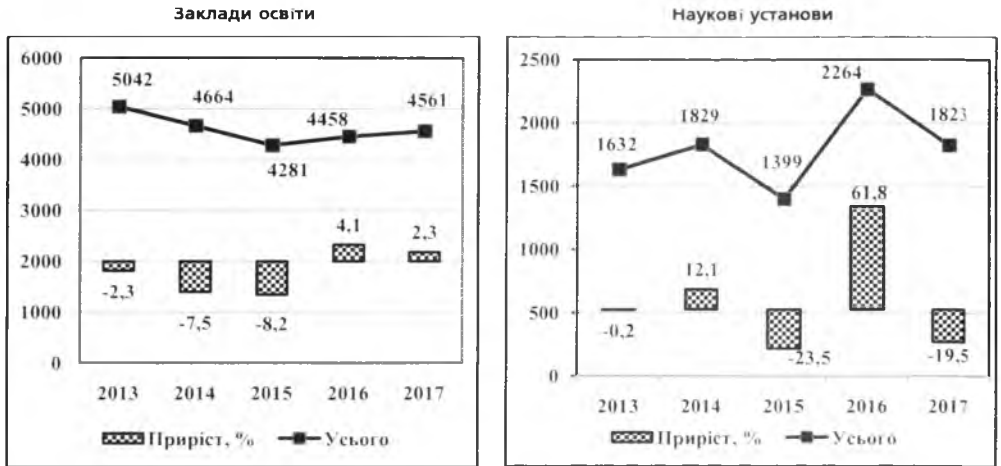

Рис. 4. Динаміка подання заявок на винаходи і корисні моделі закладами освіти і науковими установами

науковими установами, зменшилась порівняно з 2013 роком майже на 40%, для закладів освіти цей показник становив 15% (рис. 5).

Серед наукових організацій і закладів освіти з найвищою винахідницькою активністю можна виділити Український НДІ реабілітації інвалідів, який переважно подає заявки за напрямом «Аналіз біологічних матеріалів» (517 заявок). Національний університет харчових технологій – «Харчова хімія» (158 заявок). Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» – «Основні способи вимірювання» (104 заявки). Національ-

ний університет біоресурсів і природокористування України – «Інші спеціальні машини» (96 заявок). Буковинський державний медичний університет – «Лікарські препарати» і «Медична техніка» (57 і 38 заявок, відповідно). Тернопільська державна медична академія ім. І.Я. Горбачевського – «Медична техніка» і «Лікарські препарати» (60 і 35 заявок, відповідно).

У 2017 році спостерігалось падіння винахідницької активності в промисловості, так, промисловими підприємствами подано 255 заявок на винаходи і корисні моделі (проти 339 заявок у попередньому році). Їх частка у загальній

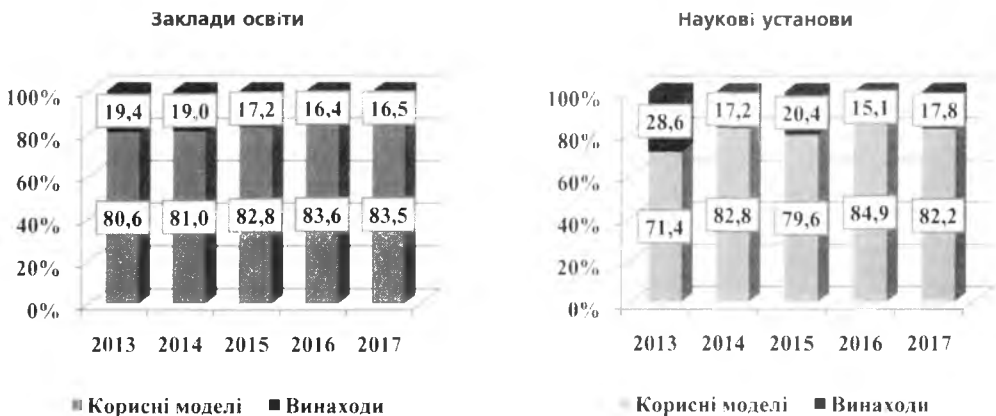

Рис. 5. Співвідношення заявок на винаходи і корисні моделі, поданих закладами освіти і науковими установами

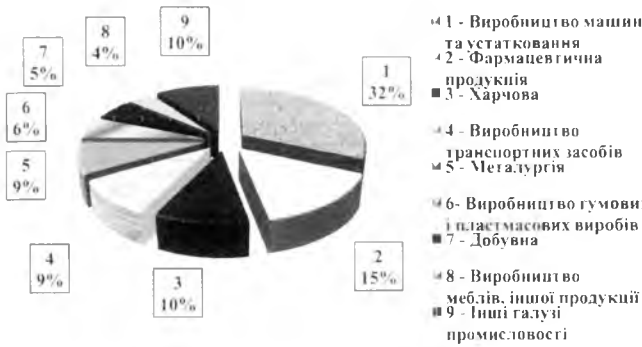

Рис. 6. Розподіл заявок, поданих промисловими підприємствами України, за видами економічної діяльності заявників

кількості заявок, поданих юридичними особами, склала 3,6%. Найбільш активними у поданні заявок в промисловості були підприємства з виробництва машин та устаткування – 81 заявка, фармацев-

напоїв і тютюнових виробів – 26 заявок та виробництва автотранспортних засобів – 24 заявки (рис. 6).

Розподіл загальної кількості поданих заявок на винаходи і корисні моделі за регіонами України свідчить про більш високу активність заявників центрального, східного регіонів та м. Київ, заявниками цих регіонів у 2017 році подано понад 68% від загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі (табл. 4).

Водночас протягом 2013-2017 років зберігалась тенденція зниження винахідницької активності у східному і південному регіонах України (рис. 7).

Таблиця 4
Надходження заявок на винаходи і корисні моделі за регіонами

	2013	2014	2015	2016	2017
Західний регіон	1499	1648	1499	1744	1607
Південний регіон	1610	1297	1213	1206	1276
Північний регіон	529	502	532	510	570
Східний регіон	3061	2280	1986	2039	2088
Центральний регіон	2153	2277	1968	2716	2450
м. Київ	3866	3584	3454	3385	3137

тичних продуктів і фармацевтичних препаратів – 39 заявок, харчових продуктів,

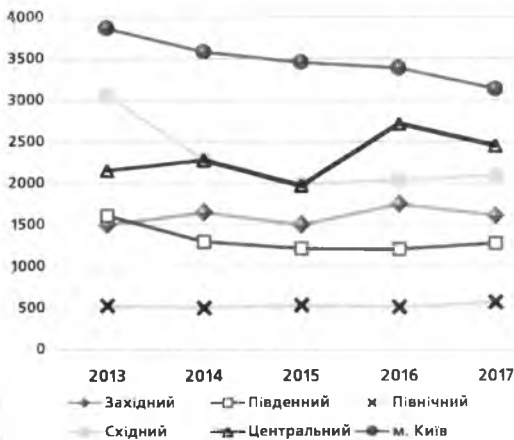

Рис. 7. Динаміка надходження заявок на винаходи і корисні моделі за регіонами

Так, порівняно з 2013 роком активність заявників Донецької області знизилася більше, ніж на 60%, Луганської – майже на 70%, Автономної республіки Крим і м. Севастополь – майже на 90%. В цілому активність заявників Східного регіону зменшилася майже на 32% порівняно з 2013 р.

Найбільш активними у звітному році були заявники Вінницької (941 заявка), Дніпропетровської (956), Запорізької (398), Львівської (465), Одеської (572), Харківської (1522) областей і м. Київ (3137 заявок).

У 2017 році зберігалась тенденція зростання кількості заявок на промислові зразки (майже на 8%) за рахунок зростання активності національних заявників. Кількість заявок від інозем-

Таблиця 5

Надходження заявок на промислові зразки

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Усього	3 778	2 664	2 080	2 302	2 480	107,7
від національних заявників	3 186	2 045	1 811	2 016	2 250	111,6
від іноземних заявників	592	619	269	286	230	80,4

Таблиця 6

Надходження заявок на знаки для товарів і послуг у 2013 – 2017 роках

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Усього надійшло	34 393	27 280	32 621	35 605	37 817	106,2
<i>За національною процедурою</i>	<i>24 47119</i>	<i>18 79615</i>	<i>24 65221</i>	<i>29 6002</i>	<i>30 18326</i>	<i>101,9</i>
<i>від національних заявників</i>	<i>7694 70</i>	<i>1413 65</i>	<i>2453 40</i>	<i>6 0643 5</i>	<i>2763 90</i>	<i>100,8</i>
<i>від іноземних заявників</i>	<i>2</i>	<i>5</i>	<i>7</i>	<i>36</i>	<i>7</i>	<i>110,4</i>
<i>За Мадридською системою</i>	<i>9 922</i>	<i>8 484</i>	<i>7 969</i>	<i>6 005</i>	<i>7 634</i>	<i>127,1</i>

них заявників зменшилась на майже на 20%, а їх частка у загальній кількості заявок на промислові зразки зменшилась з 23,2% у 2014 році до 9,3 % у 2017 році (табл. 5).

Лідерами у поданні заявок від іноземних заявників були заявники з Німеччини (49 заявок), Російської Федерації (42), Кіпру та США (по 20 заявок). Частка заявок від зазначених заявників становила майже 57%.

У 2017 році найбільша кількість заявок на промислові зразки належала до таких видів діяльності (класи МКПЗ згруповані за видами діяльності згідно з методикою ВОІВ): «Пакування» (365 заявок), «Дозвілля та освіта» (351)

«Реклама» (257), «Транспорт» (183) та «Будівництво» (176 заявок). На ці види діяльності припадає майже 71% від загальної кількості класифікованих заявок на промислові зразки.

Питома вага заявок на знаки для товарів і послуг у загальній кількості поданих заявок на об'єкти промислової власності у 2017 році становила майже 71%.

Активність національних заявників у поданні заявок на знаки для товарів і послуг практично залишилась на рівні попереднього року, при цьому активність іноземних заявників зростає більш ніж на 10% за національною процедурою і на 27% за Мадридською системою (табл. 6).

Лідерами у поданні заявок на знаки

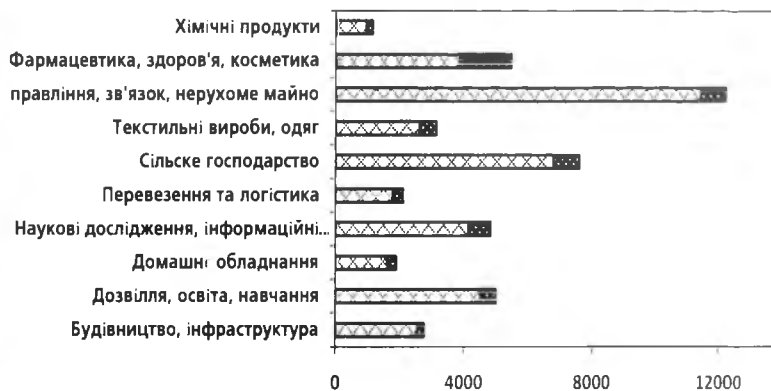

Рис. 8. Розподіл заявлених знаків за видами діяльності у 2017 році (за національною процедурою)

для товарів і послуг за національною процедурою серед іноземних заявників залишались заявники зі США (689 заявок), Кіпру (644), Швейцарії (256), Великої Британії (232), Індії та Китаю (по 178 заявок), Німеччини та Російської Феде-

Таблиця 7

Показники реєстрації охоронних документів на ОПВ

	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2016
Винаходи	3 635	3 319	3 014	2 813	2 590	92,1
Корисні моделі	10 137	9 196	8 153	9 044	9 442	104,4
Промислові зразки	2 010	2 464	2 521	2 469	2 390	96,8
Знаки для товарів і послуг	14 981	14 698	12 388	13 618	15 248	111,9

рації (по 147 заявок). Також до десяти країн-лідерів увійшли Японія та Нідерланди (89 і 76 заявок, відповідно).

Найбільш активними за міжнародною процедурою були заявники Німеччини (967 заявок), Китаю (886), Франції (652), США (561), Російської Федерації (525), Італії (514), Швейцарії (509 заявок).

Аналіз статистичних даних щодо розподілу заявлених знаків за класами (класи МКТП згруповані за видами діяльності згідно з методикою ВОІВ) дає можливість відстежити структуру ринку товарів і послуг і зв'язок між товарними знаками та інноваціями в тих галузях економіки, де кінцевий продукт орієнтований на споживача (рис. 8).

У 2017 році, як і у попередні роки, найбільша кількість заявлених знаків належала до галузі «Управління, зв'язок, нерухоме майно та фінансові операції» (класи 35, 36), «Сільськогосподарська продукція та послуги» (класи 29, 30, 31, 32, 33, 43) та «Фармацевтика, здоров'я, косметика» (класи 3, 5, 10, 44). При цьому іноземні заявники найбільш активно заявляють знаки у галузі фармацевтики та охорони здоров'я.

Реєстрація та видача охоронних документів

Показники реєстрації охоронних документів наведені у таблиці 7.

На ім'я національних заявників зареєстровано 10 589 патентів на винаходи і корисні моделі, з них 88,4% складають патенти на корисні моделі (9 365 одиниць). Кількість зареєстрованих патентів збільшилась порівняно з попереднім роком на 3,7%. Частка патентів, виданих

на ім'я юридичних осіб, становила 66,7%.

Станом на 1 січня 2018 року до державних реєстрів внесено 518 701 охоронний документ, в тому числі з них 120 731 патент на винаходи, 122 333 патенти на корисні моделі, 36 013 патентів на промислові зразки, 236 469 свідоцтв на знаки для товарів і послуг, 13 свідоцтв на топографії ІМС, 3 112 кваліфікованих зазначень походження товарів, 30 свідоцтв на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів.

Таким чином, основним джерелом інноваційного потенціалу України залишаються заклади вищої освіти і академічні наукові установи. Але питання ефективного використання цього потенціалу все ще не вирішене, зокрема у частині комерціалізації результатів наукових досліджень шляхом їх впровадження у виробництво.

Показовим також є те, що світові лідери патентування у високотехнологічних галузях (за даними ВОІВ, World Intellectual Property Indicators – 2017), такі як Canon Inc., Samsung Electronics Co. Ltd., Panasonic Corporation, Toshiba K.K., Toyota Jidosha Kabushiki Kaisha, Mitsubishi Electronics Corp., Huawei Technologies, LG Electronics Inc. та інші не зацікавлені у патентуванні своїх винаходів на території України. А це, своєю чергою, свідчить про низьку інвестиційну привабливість національної економіки.

Отже, без структурної перебудови економіки на основі новітніх технологічних рішень неможливо забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, а також створити умови для успішної інтеграції нашої держави у світову економіку.